

ירושלים בתנך

תנ"ך
ה ר צ ו ג

..... כ-100 שנה

ארתחששתא
דרוש
כורש

פרס

שיבת ציון

70 שנות גלות

איל מרדך
נבוכדנצר

בבל

סנחריב
 אשור

מלוכה

..... כ-400 שנה

התנחלות

..... כ-400 שנה

ממצרים
עד כנען

מצרים

..... כ-200 שנה

אבות

ראשית

..... כ-2000 שנה

⑥

© Mike Peel

הצהרה של כורש לבבלים
המקבילה להצהרה
ליהודה לשוב לארץ
ולבנות את המקדש

● גליל כורש

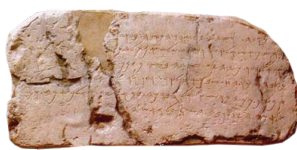

⑤

© Hanay

תיעוד מסעו של סנחריב לארץ
ישראל והכנעת חזקיהו על ידי
סנחריב, שסותר את הכתוב בתנ"ך
ואת המקובל על ידי החוקרים

● מנסרת סנחריב

④ © Tamar Hayardeni

הכתובת המנציחה את המפגש
שבין חוצבי נקבת השילוח:
"ביום הנקבה היכו החוצבים
איש לקראת רעו גרזן על גרזן..."
ומתעדת את היערכות חזקיהו
לקראת המצור האשורי

● כתובת תל דן

③

© Oren Rozen

(המאה ה-9 לפנה"ס)
הכתובת הראשונה שמזכירה את בית דוד
ומחזקת את דבר קיומה של מלכות דוד

②

(~המאה ה-14 לפנה"ס)

סדרת מכתבים פנימיים של שליטי מצרים בכנען
המעידים על גדולתה וחשיבותה של העיר ירושלים
'מכתבי אל עמארנה'

● 'מכתבי אל עמארנה'

①

© Naunakhte

'כתבי המארות'

(~מאות 18-19 לפנה"ס)

כתבים מאגיים מצריים ובהם
קלות על יושבי הארץ. בשתיים
מהם מופיעה ירושלים - האזכור
הכתוב הקדום ביותר של ירושלים

● 'כתבי המארות'

● בניית החומה (נחמיה א'-ו')

● בניית בית המקדש השני (עזרא א'-ו') (516 לפנה"ס)

● הצהרת כורש (עזרא א') (538 לפנה"ס)

● חורבן העיר והמקדש (מל"ב כ"ה) (586 לפנה"ס)

● מסע סנחריב (מל"ב י"ח-י"ט) (701 לפנה"ס)

● חיזוק העיר על ידי חזקיהו (דה"ב, ל"ב)

⑩

© MathKnight

'בית אחיאל' ו'בית הבולות':
בתים טיפוסיים מתקופת התנ"ך
שנתגלו בשטח G. בית אחיאל: בית
מגורים מהמאה ה-8 לפנה"ס
בית הבולות: אוסף נדיר של
חותמות חרס שעל גביהן שמות
עבריים וביניהן השם "גמריהו בן
שפן" (ירמיהו ל"ו)

● בניית בית המקדש הראשון על ידי שלמה

(מל"א ו-ט')

● כיבוש ירושלים בימי דוד (שמ"ב ה')

באדיבות עיר חוד ירושלים הקדומה

© Deror avi

● ירושלים לא נתחלקה

לשבטים (יומא יב ע"ב)

ניא בן הינום:

אחת מנקודות הגבול בין
נחלת יהודה ונחלת בנימין

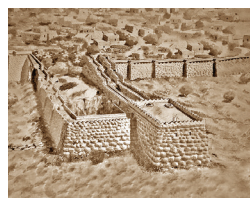
⑧

● אברהם: עקידת יצחק בהר המוריה (בראשית כ"ב)

● מלכי-צדק מלך שלם (בראשית י"ד)

● 'בית המעיין':

(~המאה ה-18 לפנה"ס):
ביצורים מרשימים שהגנו
על מעיין הגיחון ומעידים
על עוצמתה של ירושלים
בתקופה הקדומה

ירושלים בתנך

לרגל 50 שנה לשחרור ולאיחוד העיר

"ירוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחֻבָּרָה לָהּ יַחְדָּו" (תהלים קכ"ב, ג)

ימי העיר ירושלים, כימיו של עם ישראל - קרוב לארבעת אלפים שנה מתקופת האבות ועד לימינו. אט אט הפכה העיר למרכז ההווה הלאומית והרוחנית של העם. תולדותיה כמו תולדות העם, היו רצופות עליות ומורדות. גם כשנעזבה פיזית לאחר החורבן והגלויות המשיכה להתקיים בלב העם ובנפשו.

בלוח שלפנינו מוצגות תולדות העיר ירושלים בתקופת התנ"ך, תקופה המתפרסת על פני כאלף ושלוש מאות שנה: מימי האבות ועד לתקופת שיבת ציון. **משמאל:** ההיבט ההיסטורי-תנ"כי: ציון אירועים מרכזיים המתוארים בתנ"ך וקשורים לירושלים בליווי ממצאים ארכיאולוגיים מהעיר. **מימין:** מבחר כתובות חיצוניות הקשורות לאירועים המקראיים, ומוסיפות עליהם נדבך.

על מרכזיותה ועוצמתה של העיר, עוד לפני מלכות דוד אפשר ללמוד מכתבים חיצוניים: כתבי המארות ① ומכתבי אל עמארנה ②. הכתבים מעידים על חשיבות העיר בעיני מלכי מצרים. החפירות בבית המעיין (מעין הגיחון) ⑦ מוסיפות ידע על עוצמת העיר בתקופת האבות. אחד הרמזים המוקדמים לאפיונה של העיר בתורה הוא סיפור מלכי-צדק מלך שלם (בראשית י"ד, יז-כד). הפרשה מבליטה את הניגוד בין שלם - עיר הצדק ומלכה, ובין סדום ומלכה החוטאים. עוד נרמזת ירושלים כמקום המקדש (דה"ב ג, א) בסיפור העקדה: "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" (בראשית כ"ב).

אולם גילוייה המפורש של העיר בידי העם וחשיפתה בתנ"ך כעיר הנבחרת, נעשו קמעה-קמעה. כביכול המתונה וציפתה העיר יבוס שבין נחלת יהודה לנחלת בנימין ⑧ להתבססות עם ישראל בארצו, לאיחודו ולהקמת המלכות והמקדש. בתקופת ההתנחלות היא נכבשה על ידי השבטים ונפלה לידי היבوسی (יהושע ט"ו, סג; שופטים א', ח, כא). המעט שנשאר מתקופה זו הוא שרידי הביצורים ומערכות המים. ייתכן שאחד מהם הוא ה'צינור' ⑨, שדרכו חדרו לעיר בימי דוד (שמ"ב ה'; דה"א י"א)

בחירתה בידי ה' - "המקום אשר יבחר ה'" (דברים י"ב), קשורה בקשר הדוק לבחירת דוד למלך. דוד כבש את העיר ונתן לה את שמה - 'עיר דוד'. הוא זה שאיחד סביבה את השבטים, והכין לבנו שלמה את התשתית להקים בה את המקדש (שמ"ב ז; מ"א ו'). כתובת מאוחרת יותר מתל דן ③, שעליה חרוטות המילים "בית דוד" והחפירות החדשות בחירבת קייפא שבעמק האלה, מעידות על איתנות מלכות דוד והתבססותה.

העדויות המובהקות ביותר על ירושלים מתקופת התנ"ך הן מימי חזקיהו (מל"ב י"ח, ב) ומסע סנחריב ⑤. נקבת השילוח ④, ביצורי העיר והעדויות החיצוניות, מהווים עדות לעמידתה של עיר ה' בשעה שכל ערי האזור נכנעו ונפלו. מאה וחמישים שנה מאוחר יותר נחרבה ירושלים על ידי הבבלים, ותושביה ומלכיה גלו. בחפירות נתגלו 'בולות' (חותמות) ובתים ובהם סימני חורבן ושריפה ⑩.

סיפור העיר והעם מסתיים בתנ"ך בנחמה: כורש מלך פרס מנצח הבבלים אפשר לעמים לשוב לעריהם ולעבוד את אלוהיהם, כפי שעולה מגליל כורש, המקביל לעזרא א' ⑥. בית המקדש השני נבנה וחומת העיר שוקמה.

עמידתה של העיר - כמו של העם - ואיתנותה לאורך הדורות גדולות משל המעצמות מימי התנ"ך ועד ימינו. העלייה המדורגת של העם ובניית העיר ושגשוגה בדורנו שבים ומגשימים את נבואות הנחמה של הנביאים, ומחזקים את האמונה והתפילה לה' להשבת המקדש ולאיחוד העם סביבו.

כתיבה ועריכה: נתנאל שפיגל והרב ד"ר שוקי רייס